

INFORMACIJOS PRIEINAMUMO PLĖTRA PASKATINS MOKYTIS VISĄ GYVENIMĄ

Kiekvienas mokinys, turintis neįgalumą ir/ar specialiųjų ugdymosi poreikių (SUP), turi teisę į informacijos prieinamumą. Visuomenėje, kurioje komunikacija ir dalijimasis informacija bei žiniomis vis dažniau vyksta, remiantis informacinėmis komunikacinėmis technologijomis (IKT), labai svarbu užtikrinti informacijos pateikimą būdais, kuriais naudotis būtų įgalintas kiekvienas asmuo.

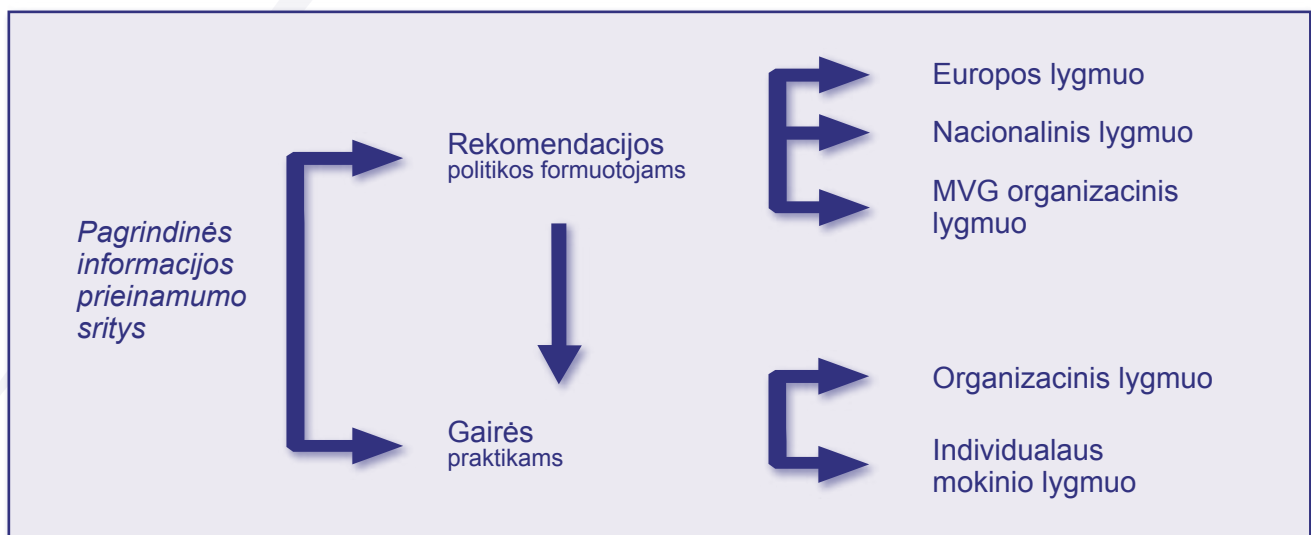
Informacijos prieinamumas, kaip svarbus galimybės mokytis visą gyvenimą užtikrinimo veiksnys, yra tema, gvildinama visuose Agentūros projektuose, taip pat ir 2010 m. O 2011 metų kovą prasidėjo projektas, kuriam iš dalies finansuoti buvo skirtas Europos bendruomenės grantas, susietas su Mokymosi visą gyvenimą (MVG) skersinės programos pagrindinė veikla 1: Bendradarbiavimas politikos formavime ir inovacijų diegime, sutarties numeris: 190583-LLP-2010-DK-KA1-KA1ECETA.

Projektas „Informacijos prieinamumo plėtra mokymuisi visą gyvenimą skatinti“ („i-prieiga“) trukmė 2011 m. kovas – 2012 m. vasaris. Projekte „i-prieiga“ dalyvavo 21 Agentūros šalis narė: Airija, Belgija (flamandų ir prancūzakalbė bendruomenės), Danija, Estija, Italija, Islandija, Ispanija, Jungtinė Karalystė (Anglija ir Škotija), Kipras, Latvija, Lenkija, Lietuva, Malta, Nyderlandai, Norvegija, Portugalija, Prancūzija, Slovėnija, Švedija, Šveicarija ir Vokietija.

Daugiau nei 70 šalių nominuotų ekspertų dalyvavo šio projekto įgyvendinime. Jų tarpe buvo politikos formuotojų, žurnalistų, tyrėjų, IKT srities ekspertų ir paslaugų teikėjų, taip pat Europos ir tarptautinių organizacijų atstovų.

Svarbiausias projekto tikslas buvo padidinti supratimą apie veiksnius, įtakančius informacijos prieinamumo plėtrą mokymuisi visą gyvenimą skatinti ir teigiamiems pokyčiams šioje srityje generuoti. Pagrindinis projekto uždavinys buvo toks – panaudoti galiojančius Europos ir tarptautiniais teisės aktus ir taisykles informacijos prieinamumo užtikrinimo srityje kaip pagrindą diskusijai apie šių normų taikymo pasekmes ir praktinį taikymą, siekiant informacijos prieinamumo besimokančiajam visą gyvenimą.

Žemiau pateikta schema iliustruoja, kad projekto dalyviai išskyrė rekomendacijas ir gaires.

Skirtumas tarp rekomendacijų ir gairių siejamas su tikslinėmis vartotojų grupėmis

Rekomendacijos, skirtos politikos formuotojams mokymosi visą gyvenimą ir IKT srityse Europos, nacionaliniame ir vietos lygmeniu. Rekomendacijose pateikiamos nuostatos, kurios turėtų būti įtrauktos į raštinius teisės aktus, kuriuos įgyvendinant vyktų veiklos, skatinančios informacijos prieinamumo plėtrą tam tikrose organizacijose ar institucijose;

Gairės, skirtos švietimo, IKT ir medijų sričių praktikams profesionalams ir jose esama tam tikrų įrankių. Pavyzdžiui, katalogų, apklausos formų, stebėsenai vykdyti reikalingų rodiklių. Gairėse nagrinėjami politikos įgyvendinimo praktikoje būdai – tiek organizacijos, tiek individo lygmenyse.

Projekto „i-prieiga“ rezultatai sudarė galimybę suformuluoti esminius principus ir išskirti pagrindines sritis rekomendacijose, kurių įgyvendinimas padėtų tobulinti informacijos prieinamumo plėtrą, vaidinančią lemiamą vaidmenį mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo procese. Dėl šio dokumento turinio sprendimus priimančios politikai susitarė Europos lygmenyje. Esminiai i-prieigos principai kaip ir Rekomendacijos skirti politikos formuotojams, nuo kurių lyderystės priklauso efektyvus veiklų, lemiančių informacijos prieinamumo plėtotę, diegimas.

ESMINIAI PRINCIPAI

Projekto „i-prieiga“ konferencijoje (2011 m. birželį) pateikta daugybė įžvalgų dėl politikos ir praktikos, susijusių su informacijos prieinamumo ir mokymosi visą gyvenimą sąsajomis. Atstovai tarptautinių organizacijų, siekiančių švietimo prieinamumo visiems, kaip antai – UNESCO, G3ict, Pasaulinio interneto konsorciumas/Interneto prieinamumo iniciatyva (*angl.* k. The World Wide Web Consortium/Web Accessibility Initiative (W3C/WAI) ir DAISY konsorciumas (*angl.* k. the DAISY Consortium) – supažindino su savo veiklos prioritetais ir turiniu. Korporacijų Adobe ir Microsoft atstovai pateikė informacijos ir praktiškų prieinamumo gerinimo pavyzdžių.

Projekto „i-prieiga“ ekspertai, atsižvelgę į siūlymus, suformulavo Esminius principus, kuriais tuėtų būti grindžiamos visos rekomendacijos politikams ar praktikams, nuo kurių priklauso informacijos prieinamumas, įtakojantis mokymosi visą gyvenimą procesą.

Teisės principas: Informacijos prieinamumas yra pamatinė teisė – įgalina besimokančius ir sudaro jiems prielaidas dalyvauti visuomenės gyvenime. Jis turi būti užtikrintas kuo ankstesnėje mokymosi fazėje ir nenutrūkti per visą besimokančiojo gyvenimą.

Struktūros principas: Gyvybiškai svarbu, kad teisės aktuose ar rekomendacijose technologijos nebūtų iškeltos į pagrindinę vietą. Turi būti išryškintas sisteminis požiūris į kompleksą veiksmų, lemiančių naudojimąsi technologijomis kaip įrankiais mokymuisi visą gyvenimą užtikrinti, ir juo turi būti vadovaujama.

Visuotinės inkluzijos principas: Informacijos prieinamumas turi būti suprantamas plačiausia prasme, informacija turi būti prieinama neįgaliesiems, nepaisant jų neįgalumo formos ir/ar specialiųjų ugdymosi poreikių pobūdžio ar lygio.

Sinergijos principas: Informacijos prieinamumo forma, naudinga neįgaliesiems ir/ar turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, dažniausiai naudinga visiems vartotojams.

REKOMENDACIJOS DĖL INFORMACIJOS PRIEINAMUMO PLĖTROS MOKYMUISI VISĄ GYVENIMĄ SKATINTI

Rekomendacijos dėl informacijos prieinamumo plėtos mokymuisi visą gyvenimą skatinti parengtos remiantis įvairiais šaltiniais, išnagrinėtais projekto metu, kaip antai:

Europos ir tarptautinės teisėkūros ir rekomendacijų dėl prieinamumo apžvalga – pradžioje teisėkūros apžvalga atlikta siekiant paskatinti pasirengti ir įvykdyti nacionalinius tyrimus (žr. toliau). Vėliau ši apžvalga panaudota minėtos i-prieiga projekto konferencijoje (žr. tolesniame tekste). Tolesnėje projekto eigoje, po konferencijos, ši apžvalga buvo patobulinta, atskleidžiant esamų teisinių dokumentų turinio ir esminių nuostatų praktinio įgyvendinimo sąsajas. Šioje apžvalgoje pabrėžiama, kad Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvencija (JT NTK, 2006) yra svarbiausias politinis dokumentas prieinamumo aspektų prasme, nes jis realiai įpareigoja signatarus (įskaitant ir Europos Sąjungą)

įgyvendinti jo nuostatas, taip pat reikalauja, kad Europos ir nacionalinės teisėkūros sistemose būtų realiai paisoma prieinamumo užtikrinimo. Minėtoje apžvalgoje taip pat pabrėžiama, kad nėra jokio Europos lygmens teisės akto, kuriame būtų minima visa informacijos prieinamumo būdų įvairovė (internetas, dokumentai skaitmeninėse laikmenose, spausdinta medžiaga, audio, video ir kiti komunikacijos būdai). Iš tiesų tikrovėje skirtingi informacijos prieinamumo aspektai yra reglamentuojami skirtingų sričių teisės aktuose.

Nacionalinės teisėkūros prieinamumo reglamentavimo ir įgyvendinimo klausimais tyrimas – tai apibendrinti 29 atsakymai iš 18 šalių. Tyrimas parodė, kad respondentai buvo geriau susipažinę su tarptautine šios srities politika, rekomendacijomis dėl informacijos prieinamumo paslaugų, nei su vykdoma Europoje. Dauguma dalyvavusių tyrime šalių teigė turinčios nacionalinio lygio teisės aktus, reglamentuojančius prieinamumą, taip pat ir rekomendacijų organizacijoms, tačiau tik pusėje šių praktinių vadovų minimas prieinamumas.

Konferencijos „i-prieiga“ indėlis ir išvados – ši konferencija vyko Kopenhagoje 2011 m. birželio 22-24 d., ją globojo Agentūra ir Danijos švietimo ministerija. Konferencijos tikslas buvo aptarti ir apibrėžti Europos ir tarptautinės teisinės bazės, reglamentuojančios prieinamumą, poveikį švietimui ir procesams, kurie svarbūs organizacijoms, siekiančioms užtikrinti prieigą. Per 70 dalyvių aptarė šiuolaikinės teisėkūros ir praktikos klausimus, įtakojančius informacijos prieigą, aktualią mokymuisi visą gyvenimą, išskyrė esminius veiksnius ir parengė rekomendacijas.

Paskutinis rekomendacijų variantas buvo suderintas, atsižvelgus į projekto ekspertų pastabas, Agentūros šalių narių ministerijų nominuotų atstovų, taip pat sprendimus priimančių organizacijų atstovų, dalyvavusių projekto veiklose ir konferencijoje.

Rekomendacijose įvardytos septynios sritys, į kurias Europos, nacionalinio ar vietos organizacijų lygmens politikos formuotojai turėtų atkreipti ypatingą dėmesį, jei norima skatinti mokymąsi visą gyvenimą ir/ar IKT.

Formoti visuomenės požiūrį į informacijos prieinamumą mokantis visą gyvenimą, kaip į žmogaus teisę. Politikos formuotojai, organizacijos ir mokymosi visą gyvenimą profesionalai, IKT specialistai, neįgalieji ir/ar turintys SUP ir jų šeimos, pagalbą teikiančiųjų tinklo darbuotojai privalo žinoti apie šią besimokančiųjų teisę ir jos realizavimo būdus.

Turėtų vyrauti kompleksinių sprendimų priėmimo filosofija, pagrįsta bendradarbiavimu ir keitimusi informacija. Labai specifiniai teisės aktai, skirti vienai interesų grupei, negali užtikrinti informacijos prieinamumo, reikalingo mokantis visą gyvenimą. Teisės aktai turėtų būti parengti ir įgyvendinami bendradarbiaujant.

Dirbantieji mokymosi visą gyvenimą srityje turėtų žinoti apie informacijos prieinamumo svarbą. IKT gali atverti naujų mokymosi galimybių tik tuomet, jeigu visi mokymosi visą gyvenimą profesionalai moka naudotis IKT, kaip įrankiu, padedančiu kiekvienam mokiniui švietimo sistemoje užtikrinti lygias galimybes.

Su informacijos prieinamumo pagrindais dar besimokydami turėtų būti susipažinę būsimieji IKT ir medijų profesionalai. Jeigu šie specialistai išmanytų ypatumus, atsirandančius neįgaliesiems ir/ar turintiems SUP besinaudojant IKT, atsivertų galimybė sukurti labiau prieinamų technologijų – turint omenyje dizainą ir gamybos procesą – vėliau nebereikėtų jau sukurtų produktų papildomai perdarinėti, didinant jų prieinamumą.

Prieinamumas turėtų tapti pagrindiniu principu aprūpinant žmones priemonėmis ir paslaugomis. Ir priemonės (daiktai), ir paslaugos turėtų būti perkamos tik iš tų organizacijų, kurių produktai atitinka prieinamumo standartus.

Turėtų būti skatinami moksliniai tyrimai, sukursiantys įrodymų bazę – pagrindą ateities teisėkūrai, teisės aktų įgyvendinimui ir poveikio vertinimui. Ilgalaikių tyrimų šioje srityje rezultatai būtų informatyvūs politikai formuoti, procesui stebėti ir poveikiui vertinti, padėtų išskirti tobulintinas ateityje sritis ir numatyti veiklas.

Turėtų būti vykdoma sisteminga proceso atitikimo deklaruojamai politikai stebėseną. Šiuo metu toks atitikimas galėtų būti tik skatinamas, bet jam turėtų būti skiriama daugiau dėmesio. Prieinamumo politikos stebėseną jau vykdoma tarptautiniu mastu, vadovaujantis JT Neįgaliųjų teisių konvencijos nuostatomis (2006). Tačiau dabar ne visos šalys pateikia kasmetines ataskaitas. Ilgainiui tai turėtų būti privaloma.

Įvardijus tam tikras tobulintinas sritis, kiekviena iš septynių rekomendacijų galėtų būti pritaikoma Europos, nacionaliniame ir organizacijų politikos formavimo lygmenyse.

Tiek Esminiai principai, tiek Rekomendacijos gali būti laikomos esminėmis gairėmis nacionaliniams dokumentams, atsižvelgus į šalies specifiką, parengti. Sekantis žingsnis informacijos prieinamumo tobulinimo kelyje bus, remiantis šiomis rekomendacijomis, parengti praktines gaires, skirtas praktikams, kurie atsako už teisės aktų įgyvendinimą organizacijose, vykdančiose mokymosi visą gyvenimą programas.

Tikimasi, kad Raktiniai principai ir Rekomendacijos Europoje ir už jos ribų paskatins diskusiją, įkvėpsiančią įvairių bendruomenių darbuotojus praktikus tartis, atrasti naujų įžvalgų.

Šiame dokumente apžvelgiami pagrindiniai projekto „i-prieiga“ rezultatai. Išsamioje ataskaitoje projekto *Informacijos prieinamumo plėtra mokymuisi visą gyvenimą skatinti* (2012) pateikta informacija apie: projektą „i-prieiga“; nacionalinius prieinamumo tyrimus; teisėkūros prieinamumo tema apžvalgą; refleksijas apie turimus išteklius, reikalingus remti prieinamumo politikos diegimą; galimus išteklių šaltinius prieinamumo paslaugoms skatinti; dalyvavusius ekspertus.

Išsamią ataskaitą ir projekto medžiagą galima parsisiųsti iš <http://www.european-agency.org/agency-projects/i-access>

Norintys užsisakyti spausdintą ataskaitos kopiją ir gauti daugiau informacijos turėtų kreiptis į Agentūros sekretoriatą: secretariat@european-agency.org

Projektą „i-prieiga“ remia Mokymosi visą gyvenimą skersinė programa, pagrindinė veikla 1: Bendradarbiavimas politikos formavime ir inovacijų diegime, sutarties numeris: 190583-LLP-2010-DK-KA1-KA1ECETA.

© European Agency for Development in Special Needs Education 2012

Šio projekto finansavimą rėmė Europos Komisija. Dokumentas atspindi rengėjo nuostatas, todėl Europos Komisija už jo turinį ar jo panaudojimą kokių nors tikslų neatsako.